

ШИФР: «Психолого-педагогічні підходи»

Конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності
«Професійна освіта»

КОНКУРСНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТА

на тему:

**«ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ
В ОРГАНІЗУВАННІ ОНЛАЙН-ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»**

2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	6
1.2. Реалізація диференційованого підходу в онлайн-навчанні.....	11
1.3. Компетентнісний та системний підходи в онлайн освіті	15
АПРОБАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ЧЕРЕЗ ОНЛАЙН-ЗАНЯТТЯ З UX ДИЗАЙНУ	21
3.1. Планування та реалізація онлайн-заняття з основ UX дизайну.....	21
3.2. Методичні рекомендації щодо вдосконалення організації онлайн- педагогічної взаємодії.	25
ВИСНОВКИ	28
АНОТАЦІЯ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ВСТУП

Пандемія COVID-19, що почалася в кінці 2019 року, внесла значні зміни в усі сфери життя людства, включаючи освіту. Школи, коледжі та університети по всьому світу були змушені закрити свої двері, щоб запобігти поширенню вірусу. Це призвело до того, що освіта у світі різко перейшла на онлайн та змішаний формат навчання.

В США, наприклад, на 93% зросла кількість студентів, які записались на онлайн курси в університетах в 2020 році [9]. Це свідчить про те, що студенти активно адаптуються до нових умов навчання. Крім того, 71% студентів США мали досвід з онлайн курсами в тому ж році, що підтверджує ефективність цього формату навчання [12].

Однак, разом з тим, викладачі не встигли адаптуватись до інформаційно-освітнього середовища відмінного від традиційно очного. Багато викладачів виявилися не готовими до переходу на дистанційне навчання, через що їм важко працювати в середовищі онлайн та змішаного навчання. Це створює додаткові виклики для освітньої системи та вимагає розробки нових підходів та методик.

В Україні ситуація ще складніша. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації зробило очне навчання недоступним для багатьох студентів. Тільки 70% закладів вищої освіти мають обладнане бомбосховище, необхідне для проведення очного навчання, при тому, що нормативні акти вимагають, щоб співвідношення студентів, які можуть вчитись вживу, до місць у бомбосховищі було один до одного. 18 закладів вищої освіти пошкоджено, а 1 повністю зруйновано. Крім того, 54 000 студентів стали переміщеними через військове вторгнення Росії [13].

Вищезгадані фактори ставлять під загрозу, реалізацію студентоцентрованого навчання в рамках закону України «Про вищу освіту» (2017), де студентоцентроване навчання – це підхід до організації освітнього процесу, що передбачає:

- заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;
- створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії;
- побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу [1];

Також, важливо звернути увагу зміни в системі вищої освіти, які окреслені в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: кількість здобувачів вищої освіти до 2030 року зросте на 56 відсотків порівняно з 2015 роком і становитиме 332 млн. осіб; якісно зміниться попит, що призведе до розвитку освіти впродовж життя, впровадження онлайн/змішаного навчання, подрібнення освітніх програм, орієнтації на результати, необхідні для кар'єри, спеціалізації/об'єднання освітніх інституцій. Прогнозується збільшення кількості іноземних студентів до 6,9 млн. осіб у 2030 році, що на 51 відсоток більше порівняно з 2015 роком, збільшення кількості освітніх програм з англійською мовою викладання тощо. Отже, заклади вищої освіти будуть змушені пропонувати більш актуальні, доступні та гнучкі освітні програми [2].

У контексті нашої науково-дослідної роботи, варто додати, що Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки серед інших наведені такі проблеми: недостатня ефективність системи вищої освіти та розрив між системою вищої освіти та ринком праці, дисбаланс попиту і пропонування інноваційних спеціальностей, відсутність механізмів зворотного зв'язку між роботодавцями і закладами вищої освіти тощо.

Усі ці факти, разом з частими повітряними тривогами, приводять до вимушеного переходу на онлайн та змішане навчання. Це створює значні виклики та загрози для всієї національної системи освіти, але водночас відкриває нові можливості для впровадження інноваційних психолого-педагогічних підходів та впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Актуальність дослідження полягає у тому, що зараз на рівні педагогів та депутатів Верховної Ради України все частіше з'являються думки про скасування заочного навчання в закладах вищої освіти та зміни його на дистанційну форму [4]. Це свідчить про те, що потреба у перегляді новітніх підходів до організації освітнього процесу є дуже актуальною.

У даному контексті, дослідження психолого-педагогічних підходів щодо організації онлайн-педагогічної взаємодії може допомогти виробити ефективні форми та методики для підвищення якості та ефективності освіти в умовах онлайн та змішаного навчання.

Це дослідження має на меті вивчити та проаналізувати психолого-педагогічні підходи, а також розробити рекомендації щодо їх ефективного впровадження в організацію онлайн-педагогічної взаємодії. Основна мета дослідження полягає у підвищенні якості освіти та вдосконаленні онлайн-взаємодії між викладачем та студентами.

Об'єктом нашого дослідження є процес онлайн-педагогічної взаємодії в закладах вищої освіти.

Предметом дослідження – використання психолого-педагогічних підходів для вдосконалення організації онлайн-педагогічної взаємодії.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури та інформації з інтернет-джерел з визначеної проблеми.
2. Проаналізувати психолого-педагогічні підходи до проблеми онлайн-педагогічної взаємодії в закладах вищої освіти
3. Виявити досвід онлайн-педагогічної взаємодії в закладах вищої освіти.
4. Розробити план проведення онлайн-заняття з UX дизайну та провести його тестування і апробацію.
5. Запропонувати науково обґрунтовані методичні рекомендації щодо вдосконалення організації онлайн-педагогічної взаємодії.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Сутність основних психолого-педагогічних підходів в організуванні онлайн-педагогічної взаємодії

У сучасному освітньому просторі велика увага приділяється інтеграції психологічних та педагогічних підходів для оптимізації освітнього процесу. Ця інтеграція спрямована на розробку і впровадження ефективних методик навчання, які забезпечують всебічний розвиток особистості студента, його мотиваційну активність та соціалізацію. Важливість даного аспекту обумовлена постійно змінюваними вимогами суспільства до якості освіти, що вимагає від освітніх систем швидкої адаптації до нових умов та викликів.

Підхід – це сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-, що-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь [18, с. 522].

Поняття «підхід» у педагогіці – це визначення головних компонентів в освітньому процесі, вирішення яких дозволить досягати оптимальних результатів у навчанні, вихованні та розвитку суб'єктів учіння, і концентрація науково-педагогічних зусиль для їх реалізації [5].

Психологічний підхід акцентує увагу на особливостях розвитку та поведінки людини, її психологічних потребах і особливостях сприйняття навчального матеріалу. В основі психологічних підходів лежить розуміння внутрішніх процесів, які відбуваються у психіці людини під час навчання, та вплив зовнішнього середовища на ці процеси. Серед психологічних підходів можна виділити такі:

1. Позитивна психологія зосереджується на розвитку позитивних аспектів особистості, таких як щастя, благополуччя та особистісне зростання. В контексті

освіти цей підхід спрямований на створення сприятливого емоційного клімату в аудиторії, підтримку мотивації та залучення студентів до активної участі в освітньому процесі.

2. Когнітивний підхід акцентує на розумінні процесів мислення та сприйняття інформації. В освіті цей підхід застосовується для оптимізації процесів запам'ятовування, розуміння та застосування знань.

3. Біхевіоральний підхід базується на принципах стимул-реакція та підкріплення. Використовується для формування бажаних навчальних та поведінкових реакцій через систему винагород і покарань.

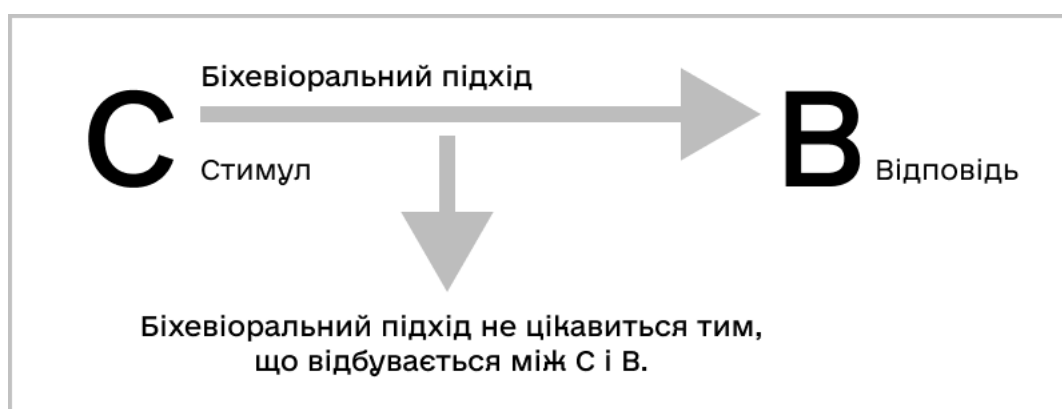

Рис 1. Модель біхевіорального підходу

Педагогічний підхід розглядається як сукупність взаємопов'язаних понять, ідей, та способів педагогічної діяльності, що визначає стратегію і тактику освітнього процесу.

Педагогічні підходи відображають філософію освіти, її цілі та завдання, методи та форми організації освітнього процесу. Існує велика кількість різноманітних педагогічних підходів, проте в рамках нашого дослідження окреслимо такі три основні:

1. Традиційний підхід характеризується структурованим та директивним стилем навчання, де педагог є основним джерелом інформації, а студент – пасивними отримувачами знань.

2. Проблемно-пошуковий підхід спонукає студентів до активного пошуку рішень, ставлячи перед ними реальні життєві задачі та проблеми. Це сприяє розвитку критичного мислення та самостійності.

Рис 2. Модель проблемно-пошукового підходу

3. Традиційний підхід характеризується структурованим та директивним стилем навчання, де педагог є основним джерелом інформації, а студент – пасивними отримувачами знань.

4. Проблемно-пошуковий підхід спонукає студентів до активного пошуку рішень, ставлячи перед ними реальні життєві задачі та проблеми. Це сприяє розвитку критичного мислення та самостійності.

5. Проектний підхід забезпечує студентам можливість працювати над довгостроковими проектами, які включають дослідження, планування та реалізацію, що сприяє розвитку навичок командної роботи, креативності та відповідальності.

У контексті сучасної освіти психолого-педагогічні підходи зазнають суттєвої еволюції, що зумовлено стрімкими змінами в суспільстві, науці, технологіях та потребах індивіда. Освітній процес сьогодні орієнтований на формування глибоких знань, критичного мислення, творчих здібностей та ключових компетенцій, необхідних для успішної адаптації в динамічно змінному світі. Саме психолого-педагогічні підходи, такі як диференційований, компетентнісний та системний, відіграють ключову роль у реалізації цих завдань.

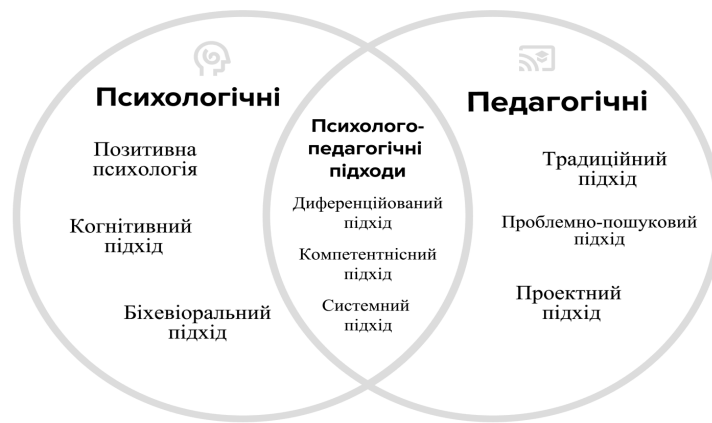

Рис 3. Класифікація підходів

Диференційований підхід в освіті виходить з принципу індивідуальності кожного студента, враховуючи його особливості, такі як темп навчання, стиль навчання та емоційний стан. Цей підхід передбачає адаптацію освітнього процесу до індивідуальних потреб та можливостей студентів, що дозволяє забезпечити максимальну ефективність освітнього процесу. Використання диференційованого підходу вимагає від педагога високого рівня професіоналізму, здатності до спостереження, аналізу та гнучкого застосування різноманітних методик і технологій навчання з урахуванням особливостей кожного студента.

К. Е. Томлінсон, визнана педагогиня зі Сполучених Штатів та авторка книжок у сфері освіти, особливо відома своєю працею над диференційованим підходом у викладанні. Цей метод вона розглядає як спосіб врахування унікальних освітніх потреб кожного студента. У своїх роботах, опублікованих у 2014 та 2022 роках, Томлінсон виокремлює чотири ключові аспекти диференціації в освітньому процесі.

Рис 4. Сфери диференціації навчання за працями К. Е. Томлінсон

Компетентнісний підхід зосереджений на формуванні та розвитку ключових компетентностей, які необхідні студентам для ефективної адаптації та успішної діяльності в сучасному суспільстві.

Науковець О. Пометун вважає, що компетентність представляє собою добре організовану сукупність знань, вмінь, навичок, здібностей та поглядів, які дозволяють майбутньому спеціалісту розпізнавати та вирішувати типові проблеми своєї професійної сфери, незалежно від обставин [13].

Цей підхід акцентує на важливості не лише знань, але й умінь, навичок, ціннісних орієнтацій та здатності здобувача вищої освіти до самостійного навчання та саморозвитку.

Основна мета компетентнісного підходу полягає в забезпеченні студентів комплексом компетентностей, що включають когнітивні, соціальні, емоційні та практичні аспекти, які дозволяють їм бути конкурентоспроможними на ринку праці, ефективно взаємодіяти в соціальному середовищі та адаптуватися до швидкозмінних умов життя.

Системний підхід у психолого-педагогічній науці трактує освітній процес як цілісну, взаємопов'язану систему, де кожен елемент взаємодіє з іншими та сприяє досягненню загальної мети освіти. Цей підхід дозволяє організувати освітній процес таким чином, щоб врахувати всі його компоненти – від цілей та змісту навчання до методів, форм організації та оцінювання результатів. Системний підхід сприяє більш глибокому розумінню взаємозв'язків в освітньому процесі, що дозволяє адаптувати його до індивідуальних потреб студентів та вимог сучасного суспільства.

Інтегративний підхід у освіті підкреслює важливість цілісного розуміння знань, включаючи їхню міждисциплінарність, освітні системи та цілі.

За словами О. Вознюка та О. Дубесенюка, він сприяє поєднанню наукових і гуманітарних методів дослідження, що веде до інтеграції - процесу і способу створення комплексної, багатогранної картини світу через різні способи вивчення реальності. Це також означає формування єдності знань на основі різноманітності, а також застосування принципу, який базується на

взаємодоповнюваності та комплементарності різних підходів до навчання і пізнання.

Специфіка психолого-педагогічних підходів у контексті сучасної освіти полягає у їх здатності адаптуватися до динамічних змін у суспільстві та інформаційно-освітньому середовищі, відповідаючи на потреби та очікування сучасних здобувачів освітніх рівнів. Диференційований, компетентнісний та системний підходи в освіті відіграють важливу роль у формуванні гнучкої, інноваційної та ефективної освітньої системи, здатної готувати індивідів до успішної адаптації в швидкозмінному світі, розвитку їхніх індивідуальних здібностей та компетенцій, необхідних для досягнення особистісного та професійного успіху.

1.2. Реалізація диференційованого підходу в онлайн-навчанні

Концепція диференційованого навчання, яка сьогодні вважається однією з передових у сфері освіти, має глибокі корені в історії української педагогіки. Ще в часи К. Д. Ушинського, видатного українського педагога, було зроблено значний крок вперед у реалізації цього підходу. Ушинський вважав за необхідне поділяти клас на групи з різним рівнем підготовки і розвитку учнів, що дозволяло забезпечити більш ефективний процес навчання. Він аргументував це так: «Поділ класу на групи, з котрих одна сильніша за іншу, не тільки не завдасть шкоди, а навіть корисний, якщо наставник уміє, займаючись з однією групою сам, дати двом іншим корисну самостійну вправу». Такий підхід не тільки відкривав шлях до індивідуалізації навчання, але й підкреслював важливість викладача як наставника, здатного адаптувати процес навчання до потреб кожного учня. Ушинський наголошував на необхідності вчити дітей навчатися, що передбачало застосування різноманітних форм навчальної діяльності на різних етапах освіти. Цей історичний приклад підкреслює, що ідея диференційованого навчання була актуальною і важливою для української освіти вже давно і продовжує бути такою сьогодні.

Василь Олександрович Сухомлинський, видатний педагог і теоретик освіти, в своїх численних наукових роботах неодноразово підкреслював критичну важливість застосування диференційованого методу у процесі навчання учнів, хоча і не використовував безпосередньо термін "диференційоване навчання". Він стверджував, що ефективне навчання вимагає індивідуального підходу до кожного учня, уважного розгляду його унікальних освітніх потреб і труднощів, а також призначення завдань, які були б оптимально підібрані саме для нього: «До кожного учня треба підійти, побачити його труднощі, кожному необхідно дати тільки для нього призначене завдання».

Сухомлинський вважав, що для реалізації індивідуального підходу необхідно глибоке та всебічне знання про кожного учня, яке мають мати всі вчителі школи. Він наголошував на тому, що педагогічний колектив може стати справжньою виховною силою тільки тоді, коли кожен учень відчуватиме особистісний вплив від багатьох учителів. Такий вплив передбачає детальне розуміння вчителями умов, в яких формувалася і продовжує формуватися особистість дитини, включаючи її інтелектуальні та емоційні характеристики, сильні сторони, захоплення, інтереси та можливі проблеми. Такий підхід дозволяє не лише ідентифікувати й вирішувати навчальні труднощі, але й сприяє формуванню глибших, особистісних зв'язків між учителями та учнями, що, в свою чергу, позитивно впливає на весь освітній процес. Таким чином, диференційований підхід до навчання, на думку Сухомлинського, є фундаментальним для досягнення успіху в освіті, вимагаючи від педагогічного колективу глибокого розуміння та відданості своїй професії.

Онлайн-навчання пропонує унікальні інструменти та ресурси для реалізації диференційованого підходу. Використання інформаційних технологій дозволяє педагогам створювати індивідуалізовані навчальні матеріали, організовувати адаптивне навчання, використовувати різні формати подачі інформації та забезпечувати зворотний зв'язок в реальному часі.

Розробка індивідуальних навчальних планів є однією з ключових стратегій диференційованого підходу в онлайн-освіті. Це передбачає аналіз потреб, цілей

навчання та переваг кожного студента з подальшим плануванням освітнього процесу, що враховує ці фактори.

Використання різноманітних навчальних ресурсів та форматів (текстові матеріали, відео, інтерактивні завдання, онлайн-семінари тощо) дозволяє враховувати різні стилі навчання студентів. Це сприяє кращому засвоєнню матеріалу та підтримує мотивацію до навчання.

Технології адаптивного навчання, які змінюють зміст або темп подачі матеріалу в залежності від відповідей та успіхів студента, є ефективним інструментом диференційованого навчання. Ці технології дозволяють створювати унікальний навчальний досвід для кожного студента.

В західній науковій літературі диференційований підхід часто аналізується в контексті стратегії «відгук на втручання» (response to intervention – RTI), як підкреслюється у дослідженнях Werts та інших. Ця стратегія, аналогічно диференційованому підходу, має за мету превентивне усунення освітніх труднощів шляхом надання студентам додаткової підтримки на ранніх стадіях, щоб запобігти їхньому відставанню від ровесників. Окрім цього, вчені відзначають, що диференційований підхід є адаптивним до сучасних освітніх тенденцій і має потенціал для інтеграції з іншими інноваційними підходами в освіті, зокрема, з використанням міжпредметних зв'язків, STEM-освіти та інших новацій.

У контексті Нової Української Школи особливо важливою є проєкція диференційованого підходу на розвиток автономії учня і його здатності до навчання протягом життя, особливо в аспекті навчання інформатики. Важливим стовпом є також прикладний аспект набутих знань та навичок, акцентується на необхідності для учня не лише зрозуміти теоретичні концепції, але й зуміти конкретно застосувати їх у своєму житті, відповідно до особистих інтересів, потреб та цілей. Подальше розширення цього підходу передбачає впровадження різних форм диференціації, які можуть бути ефективно використані не лише в рамках курсу інформатики, але й при вивченні інших дисциплін. Ці форми диференціації відзначаються своєю універсальністю та можливістю

застосування в різноманітних навчальних контекстах, сприяючи створенню більш гнучкого та включаючого освітнього середовища.

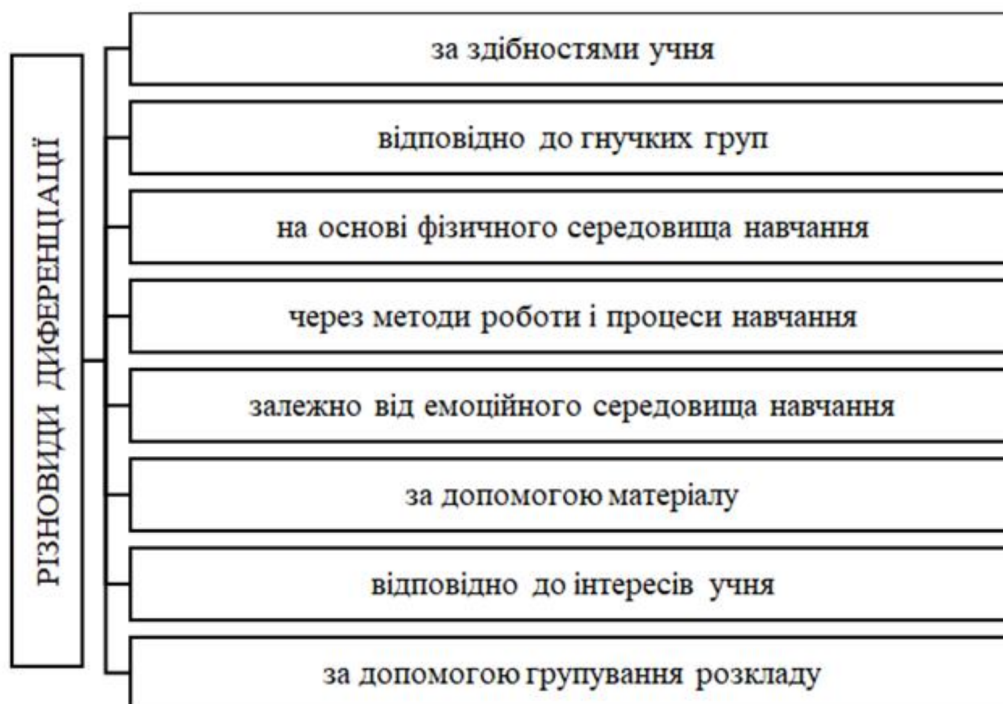

Рис 5. Різновиди диференціації

Онлайн-навчання надає студентам можливість самостійно планувати свій процес навчання, що є особливо важливим для дорослих студентів, які поєднують навчання з роботою або мають інші зобов'язання. Самостійність та самодисципліна, які розвиваються у такому процесі, сприяють формуванню навичок самоорганізації та відповідальності за власне навчання.

Незважаючи на численні переваги, реалізація диференційованого підходу в онлайн-навчанні стикається з певними викликами. Це включає потребу в значних ресурсах для розробки індивідуальних навчальних матеріалів, необхідність навчання викладачів роботі з відповідними технологіями, а також питання забезпечення якості та доступності освіти для всіх студентів.

Диференційований підхід в онлайн-навчанні відкриває нові перспективи для індивідуалізації освітнього процесу та підвищення його якості та ефективності. Впровадження цього підходу вимагає від освітніх інституцій готовності до інновацій, інвестицій в розвиток технологічної бази та підготовку викладацького складу. Незважаючи на виклики, потенціал диференційованого

навчання у віртуальному навчальному середовищі є значним, пропонуючи гнучкість, адаптивність та можливість для розвитку кожного студента відповідно до його індивідуальних потреб та можливостей [11].

1.3. Компетентнісний та системний підходи в онлайн освіті

Компетентнісний підхід вимагає від освітніх програм включення широкого спектру активностей, спрямованих на розвиток когнітивних, емоційних, соціальних та фізичних аспектів особистості. Він передбачає інтеграцію знань, умінь та ставлень, які дозволяють студентам ефективно діяти в різноманітних контекстах.

Ключовими компетенціями, на які зазвичай зосереджується цей підхід, є критичне мислення, комунікативні навички, здатність до самоосвіти, інформаційна грамотність, міжкультурна компетентність та здатність до командної роботи [2].

Рис 6. Ключові навички 21 століття

Онлайн-освіта пропонує унікальні можливості для реалізації компетентнісного підходу через застосування інтерактивних технологій, гнучких навчальних платформ і адаптивних систем навчання.

Дистанційні технології дозволяють створювати освітній контент, який може бути адаптований під індивідуальні потреби кожного студента, забезпечуючи при цьому широкий доступ до ресурсів та можливостей для співпраці.

Стаття 24 Конституції України, яка гарантує рівність прав та можливостей для всіх громадян, має безпосередній зв'язок з розвитком та реалізацією онлайн-освіти в країні. Ця стаття підкреслює, що доступ до освіти є основним правом, яке має бути забезпечене державою без будь-якої дискримінації. У контексті онлайн-освіти це означає створення і підтримку таких електронних освітніх платформ і ресурсів, які роблять навчання доступним для кожного громадянина України, незалежно від його місця проживання, соціального статусу чи фізичних можливостей. Компетентнісний та системний підходи в онлайн освіті додатково підсилюють цю концепцію, орієнтуючи освітній процес на розвиток конкретних компетенцій та забезпечення інтегрованого підходу до освіти, що сприяє всебічному розвитку особистості. Це дозволяє не лише розширити доступ до якісної освіти, але й забезпечити гнучкість навчального процесу, адаптованого до індивідуальних потреб і можливостей учнів, тим самим реалізуючи конституційну гарантію рівності в освітньому просторі.

Однією з ключових переваг онлайн-навчання є можливість створення інтерактивного навчального середовища, де студенти можуть активно взаємодіяти з матеріалом, викладачами та одне з одним. Використання форумів, блогів, вебінарів, віртуальних лабораторій та інших інтерактивних інструментів сприяє глибшому засвоєнню знань та розвитку компетенцій [8].

Адаптивні навчальні системи, які автоматично налаштовуються на потреби кожного студента, забезпечують індивідуалізацію освітнього процесу. Це дозволяє студентам працювати в оптимальному темпі, зосереджуючись на тих аспектах навчального матеріалу, які вимагають додаткової уваги.

Компетентнісний підхід в онлайн-навчанні також вимагає розробки освітніх ресурсів, які сприяють розвитку компетенцій. Це включає створення мультимедійного контенту, симуляцій, ігрових елементів та кейсів, що імітують реальні життєві ситуації.

Незважаючи на значні переваги, впровадження компетентнісного підходу в онлайн-освіті супроводжується низкою викликів. Серед них — необхідність у висококваліфікованих викладачах, здатних ефективно працювати в онлайн-середовищі, потреба в розробці якісних освітніх ресурсів та адаптивних систем навчання, а також забезпечення доступності та інклюзивності освіти для всіх категорій студентів.

Компетентнісний підхід в онлайн-освіті представляє собою перспективну модель навчання, спрямовану на формування та розвиток ключових компетенцій, необхідних для успішної діяльності в сучасному світі. Ефективна реалізація цього підходу вимагає комплексного підходу до розробки освітніх програм, використання інноваційних технологій та активної взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу.

В свою чергу системний підхід в онлайн освіті є комплексною методологією, яка враховує всі компоненти освітнього процесу, їх взаємозв'язки та взаємозалежності для досягнення ефективною реалізації освітніх цілей. Цей підхід передбачає інтеграцію педагогічних, технологічних, організаційних та адміністративних аспектів в єдину систему, здатну адаптуватися до змінюваних умов та потреб студентів. Системний підхід у контексті онлайн освіти набуває особливої актуальності, оскільки дистанційне навчання вимагає чіткої структуризації, координації та управління для забезпечення якості освітнього процесу [5].

Системний підхід в онлайн освіті базується на кількох ключових компонентах:

1. Цілі та завдання навчання – чітке формулювання освітніх цілей та завдань, що відповідають потребам суспільства та індивіда.
2. Контент навчання – розробка та організація навчального контенту, що включає знання, уміння та навички, які необхідно засвоїти студентам.
3. Методи та технології навчання – вибір ефективних методів та технологій навчання, адаптованих до особливостей онлайн формату.

4. Організація освітнього процесу – створення оптимальної структури та послідовності освітнього процесу, включаючи розклад, форми контролю та оцінювання.

Забезпечення зворотного зв'язку – система зворотного зв'язку між студентами та викладачами для корекції та адаптації освітнього процесу.

Ефективна реалізація системного підходу в онлайн освіті неможлива без інтеграції сучасних освітніх технологій. Цифрові платформи, інтерактивні інструменти, системи управління навчанням (LMS) та інші технологічні рішення дозволяють створити гнучке, доступне та ефективне інформаційно-освітнє середовище. Використання технологій сприяє автоматизації організаційних процесів, забезпеченню індивідуального підходу до кожного студента, а також підвищенню мотивації та залучення до навчання [7].

Ключовим аспектом системного підходу в онлайн освіті є управління якістю освітнього процесу. Це передбачає розробку критеріїв та індикаторів якості, регулярне оцінювання та аналіз результатів навчання, а також впровадження заходів щодо їх покращення. Управління якістю забезпечує високий рівень задоволеності студентів, ефективність освітнього процесу та відповідність освітніх програм сучасним вимогам ринку праці [1].

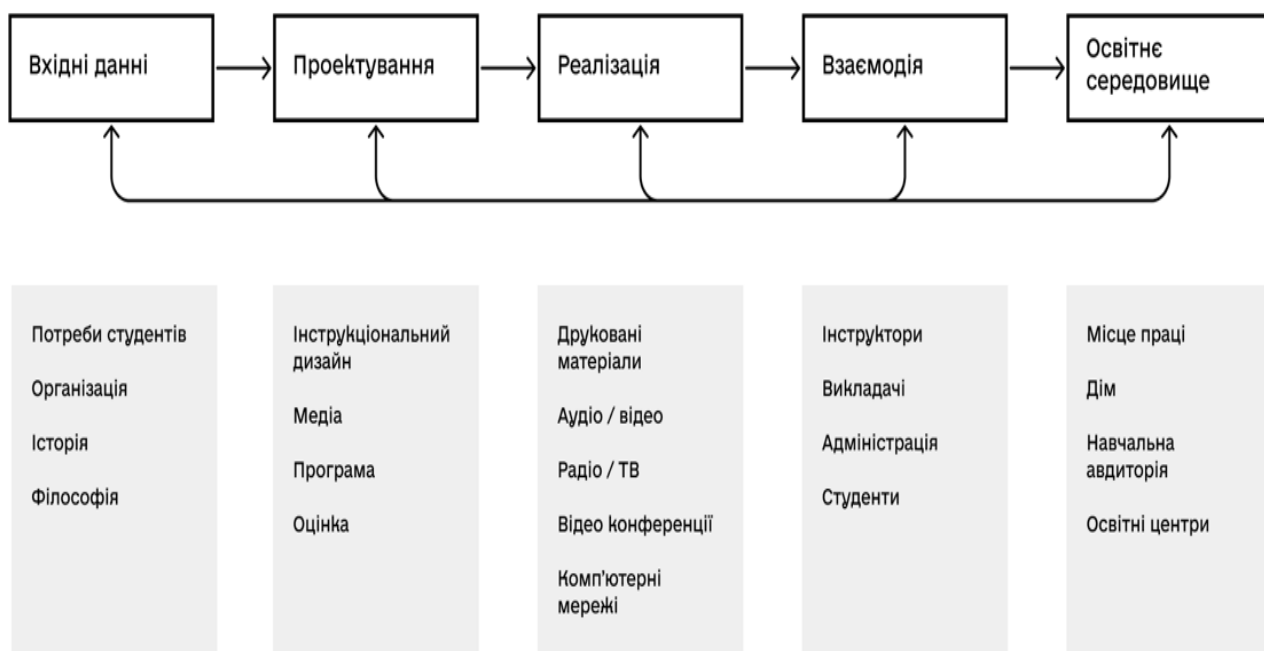

Рис 7. Схема впровадження системного підходу

Незважаючи на значні переваги, впровадження системного підходу в онлайн освіті стикається з низкою викликів. Серед них – технічні та організаційні обмеження, потреба в постійному професійному розвитку викладачів, а також виклики, пов'язані з забезпеченням доступності освіти для всіх категорій студентів. Незважаючи на це, системний підхід залишається перспективною стратегією розвитку онлайн освіти, що відкриває нові можливості для підвищення ефективності навчання та розвитку освітніх систем в цілому.

Системний підхід в онлайн освіті пропонує цілісну модель організації та управління освітнім процесом, що дозволяє ефективно використовувати потенціал дистанційного навчання для реалізації освітніх цілей. Інтеграція сучасних технологій, управління якістю, гнучка організація навчального процесу та забезпечення зворотного зв'язку є ключовими елементами системного підходу, які сприяють створенню ефективного, доступного та мотивуючого навчального середовища. Розвиток та вдосконалення цих аспектів відкриває широкі перспективи для подальшого розвитку онлайн освіти.

Таким чином, в умовах війни в Україні, дистанційне та змішане навчання вимагає від освітніх інституцій гнучкості та адаптивності психолого-педагогічних підходів, особливо в контексті частих переривань занять через повітряну тривогу. Це створює необхідність для розробки та впровадження стратегій, які мінімізують негативний вплив на освітній процес і психологічний стан учнів та студентів. Використання синхронних та асинхронних форм навчання є ключовим у цьому контексті, дозволяючи забезпечити продовження освітнього процесу незалежно від обставин.

Синхронне навчання, яке відбувається в режимі реального часу, дозволяє викладачам та учням підтримувати прямий зв'язок, що є важливим для збереження відчуття спільноти та нормальності. Однак, в умовах частих переривань, асинхронне навчання, яке не вимагає одночасної присутності всіх учасників освітнього процесу, стає незамінним. Воно дозволяє студентам самостійно планувати свій навчальний час, адаптуватися до нестабільних умов та продовжувати навчання навіть у випадку непередбачуваних обставин.

Адаптація психолого-педагогічних підходів до реалій війни вимагає також зосередження на психологічній підтримці студентів, розробці механізмів для зниження стресу та анксіозності, які можуть супроводжувати дистанційне навчання в таких умовах. Це включає використання інтерактивних форм навчання, ігрових елементів, та інших методів, що сприяють емоційному благополуччю та залученню студентів.

Враховуючи зазначене, ефективне впровадження психолого-педагогічних підходів у дистанційному та змішаному навчанні в умовах війни в Україні вимагає комплексного підходу, який включає технічну адаптацію освітніх процесів, психологічну підтримку здобувачів вищої освіти та гнучке використання синхронних та асинхронних форм навчання для забезпечення безперебійності та якості освіти.

РОЗДІЛ II

АПРОБАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ЧЕРЕЗ ОНЛАЙН-ЗАНЯТТЯ З UX ДИЗАЙНУ

3.1. Планування та реалізація онлайн-заняття з основ UX дизайну

Використання психолого-педагогічних підходів через онлайн-заняття з UX дизайну тісно пов'язане з ключовими напрямками Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Однією з основних цілей цієї стратегії є створення закладами вищої освіти інтелектуальної та інноваційної продукції та послуг, які будуть успішно інтегровані та впроваджені в реальний сектор економіки.

Онлайн-заняття з UX дизайну, які базуються на глибокому розумінні психолого-педагогічних основ навчання, сприяють формуванню висококваліфікованих фахівців, здатних розробляти продукти та послуги, орієнтовані на кінцевого користувача. Такий підхід не тільки відповідає сучасним тенденціям ринку праці, де величезний попит на спеціалістів у сфері UX дизайну, але й сприяє інтеграції академічних досліджень і реальних потреб економіки.

Застосування психолого-педагогічних методик в процесі навчання дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу, роблячи його більш залучаючим і мотивуючим для студентів. Це, в свою чергу, сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення, творчих здібностей та вміння вирішувати комплексні завдання. Такий підхід відповідає стратегічній меті розвитку інтелектуального потенціалу країни та підготовки фахівців, здатних генерувати інноваційні ідеї та рішення.

Крім того, інтеграція онлайн-навчання з UX дизайну в освітню програму закладів вищої освіти дозволяє студентам отримувати актуальні знання та навички, які відразу можуть бути застосовані в реальних проектах інноваційного

та економічного розвитку. Це відкриває широкі перспективи для ефективної взаємодії між університетами та бізнесом, сприяючи комерціалізації наукових розробок та впровадженню інновацій в індустрію.

Використання психолого-педагогічних підходів, таких як диференційований та компетентнісний, уможливорює ефективну адаптацію курсу до потреб та інтересів студентів, сприяючи глибокому засвоєнню матеріалу.

Топ 10 навичок 2025 року

WORLD ECONOMIC FORUM

Синім виділено навички, які безпосередньо використовуватимуться під час курсу

- Аналітичне мислення і інновації
- Активне навчання та навчальні стратегії
- Вирішування складних проблем
- Критичне мислення та аналіз
- Креативність, оригінальність та ініціативність
- Лідерство та соціальна впливовість
- Використання технологій, моніторинг і контроль
- Технологічний дизайн і програмування
- Витривалість, стресостійкість та гнучкість
- Здатність мислити, вирішувати проблеми та пропонувати ідеї

Джерело: Future of Jobs Report 2020, World Economic Forum

Рис 8. Слайд з лекції, де зазначені які з ключових навичок окреслених Світовим економічним форумом розвиватимуться на курсі

Перед початком курсу було визначено ключові цілі: забезпечити ефективне засвоєння матеріалу та познайомити студентів з основами UX дизайну, а також стимулювати рефлексію навколо особистого досвіду у цій галузі. Цілі були прямо пов'язані з диференційованим та компетентнісним підходами, що дозволяло студентам обирати теми для домашніх завдань та надавати їм різноманітні матеріали для навчання.

Для забезпечення інтерактивності та залученості студентів було обрано такі інструменти як MS Teams для комунікації, PowerPoint для презентацій, Kahoot для інтерактивного тестування та FigJam для спільної роботи над завданнями. Ці

інструменти допомагали реалізовувати обрані підходи, зокрема через диференціацію навчальних матеріалів та оцінювання навичок студентів.

Залучення студентів до активної участі було забезпечено через використання інтерактивних тестів до та після лекції, а також завдань у віртуальній дошці FigJam. Це дозволило не тільки перевірити рівень засвоєння матеріалу, але й стимулювати інтерес до предмету.

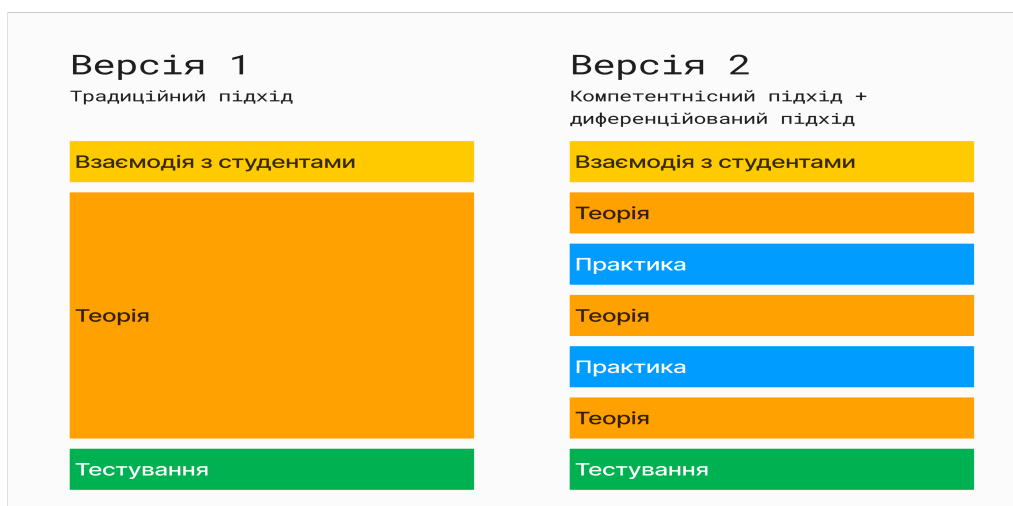

Рис 9. Порівняння традиційного і комбінованого підходів

Оцінювання здійснювалось за допомогою кількісного аналізу правильних відповідей у тестах та якісного оцінювання практичних завдань у віртуальній дошці. Це дозволило не тільки виміряти рівень засвоєння матеріалу, але й оцінити застосування набутих навичок у практичних ситуаціях [4].

Таблиця 1.

Порівняння результатів уроку традиційного підходу (1 версія) та комбінованого підходу (2 версія)

	1 версія	2 версія
Кількість студентів	15	26
% успішності проходження тестування	47%	63%
Середня оцінка за виконання домашнього завдання за 10-бальною шкалою	6.6	8.9
Рівень задоволення освітнім процесом	80.00%	84.62%

Реалізація онлайн-заняття з основ UX дизайну через застосування диференційованого та компетентнісного підходів дозволила досягти поставлених цілей, а саме ефективного засвоєння матеріалу та стимулювання рефлексії серед студентів. Використання сучасних інструментів та технологій сприяло залученості та мотивації студентів, а також забезпечило якісне оцінювання навичок та компетенцій.

Для створення моделі уроку, яка дозволяє гнучко переходити між синхронним та асинхронним форматами в зв'язку з можливою повітряною тривою, було розроблено структуру, що максимально адаптована до непередбачуваних обставин і забезпечує безперервність освітнього процесу. Ось приклад такої моделі уроку.

Засоби та технології:

1. Інтерактивні онлайн платформи та інструменти для дизайну.
2. Віртуальні лабораторії для розуміння користувачького досвіду.
3. Форуми та блоги для обговорення та спільного навчання.
4. Системи управління навчанням (LMS) для організації матеріалів та зворотного зв'язку.

Перехід між форматами:

1. Уроки плануються так, щоб ключові концепції були представлені в обох форматах, гарантуючи, що студенти не пропустять важливу інформацію при переході між форматами.

2. Студентам надаються чіткі інструкції щодо того, що робити при переході на асинхронний формат, включно з посиланнями на матеріали та завдання.

3. Використовуються заздалегідь встановлені канали зв'язку для швидкого інформування студентів про зміни в форматі уроку.

**Порівняння синхронного та асинхронного
онлайн-уроку з UX Дизайну**

Синхронний формат	Асинхронний формат
<p>Вступ (10 хвилин): Короткий огляд теми уроку та обговорення очікуваних результатів.</p> <p>Основна частина (30 хвилин): Подання матеріалу через презентації, демонстрації, або обговорення. Постійне залучення студентів через питання та завдання для обговорення.</p> <p>Практичне завдання (20 хвилин): Робота в малих групах над завданням, яке може бути продовжено асинхронно.</p>	<p>Відеолекції та читання: Попередньо записані відеолекції та рекомендовані матеріали для самостійного вивчення.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: Детальні інструкції до завдань, які студенти можуть виконувати самостійно, з можливістю здати їх через електронну систему.</p> <p>Форуми для обговорення: Створення тем на форумах для обговорення питань, висвітлення думок студентів щодо теми уроку.</p> <p>Оцінювання та зворотний зв'язок: Можливість здавати завдання та отримувати зворотний зв'язок в електронному вигляді.</p>

3.2. Методичні рекомендації щодо вдосконалення організації онлайн-педагогічної взаємодії.

У сучасному освітньому контексті ефективність онлайн-педагогічної взаємодії стає вирішальним фактором успішності освітнього процесу.

Враховуючи широкий спектр потреб студентів, необхідно розробити комплексний підхід, який включатиме застосування стратегій активного навчання, врахування індивідуальних шляхів навчання, регулярний зворотний зв'язок і оцінювання, використання аналітики даних, створення підтримуючого інформаційно-освітнього середовища, саморегульоване навчання, доступність та Універсальний Дизайн для Навчання (UDL), а також усвідомленість і управління стресом.

Застосування стратегій активного навчання. Активне навчання є ключем до залучення студентів та підвищення їх мотивації. Це передбачає створення умов, за яких студенти беруть активну участь в освітньому процесі, застосовуючи здобуті знання на практиці через дискусії, проектну роботу, кейс-методи та інші інтерактивні форми роботи. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення.

Індивідуальні шляхи навчання. Врахування індивідуальних особливостей студентів, таких як стилі навчання, темпи засвоєння інформації та інтереси, є важливим для підвищення ефективності навчання. Це може включати адаптацію навчальних матеріалів, надання додаткових ресурсів для глибшого вивчення теми, а також можливість вибору завдань за інтересами.

Регулярний зворотний зв'язок та оцінювання. Зворотний зв'язок відіграє вирішальну роль у процесі навчання, допомагаючи студентам усвідомити свої успіхи та області для поліпшення. Регулярне оцінювання, як формативне (протягом курсу), так і сумативне (в кінці курсу), дозволяє відслідковувати прогрес студентів і коригувати освітній процес за потреби [6].

Використання аналітики даних. Аналітика даних може надавати глибокі інсайти щодо ефективності навчальних стратегій, успіхів та викликів студентів. Використання цих даних для адаптації навчальних матеріалів та методик дозволяє створити більш персоналізований та ефективний навчальний досвід.

Створення підтримуючого інформаційно-освітнього середовища. Підтримуюче інформаційно-освітнє середовище включає не тільки фізичну та технологічну доступність, але й емоційну підтримку та заохочення з боку

викладачів та одногрупників. Важливо створити атмосферу, в якій кожен студент відчуває себе цінним та залученим до спільноти.

Саморегульоване навчання. Розвиток навичок саморегуляції допомагає студентам ефективно планувати свій час, встановлювати та досягати навчальних цілей, а також самостійно вирішувати проблеми. Це сприяє розвитку незалежності та відповідальності за власний освітній процес.

Доступність та Універсальний Дизайн для Навчання (UDL). UDL підкреслює необхідність створення навчальних матеріалів та середовищ, доступних для усіх студентів, незалежно від їхніх фізичних, когнітивних чи емоційних особливостей. Це включає адаптацію контенту, методик викладання та оцінювання для задоволення різноманітних потреб студентів [3].

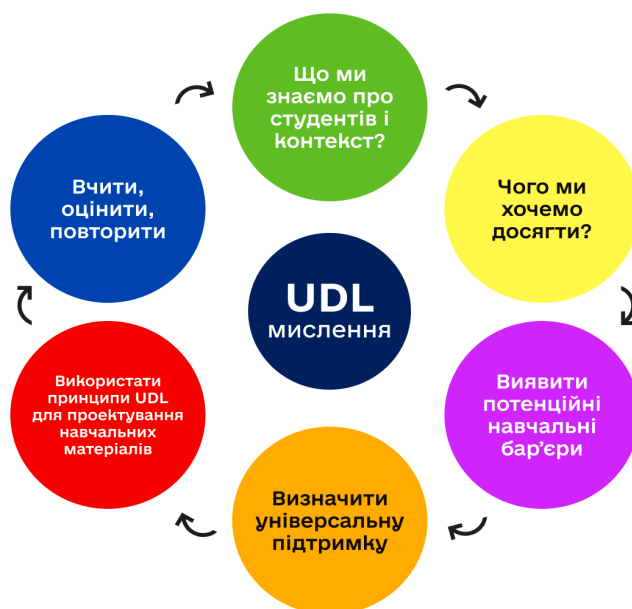

Рис 3. Методологія універсального дизайну для навчання(UDL)

Усвідомленість та управління стресом. Управління стресом та розвиток усвідомленості є важливими аспектами ефективного навчання, особливо в онлайн-середовищі. Включення практик усвідомленості, технік релаксації та стратегій управління часом може допомогти студентам зменшити рівень стресу та підвищити концентрацію на навчанні.

Отже, ефективна онлайн-педагогічна взаємодія вимагає комплексного підходу, який поєднує в собі різноманітні стратегії та практики. Важливо

враховувати індивідуальні потреби здобувачів вищої освіти, створювати підтримуюче інформаційно-освітнє середовище, регулярно забезпечувати зворотний зв'язок та використовувати аналітику даних для оптимізації освітнього процесу.

ВИСНОВКИ

Висновки цієї роботи представляють собою глибокий аналіз психолого-педагогічних підходів до організації освітнього процесу, з акцентом на онлайн-навчанні. Розглядаючи теоретичні аспекти, практичний досвід закладів вищої освіти та апробацію конкретних методик через онлайн-заняття з UX дизайну, робота надає цінні вказівки для ефективної педагогічної взаємодії в цифрову епоху.

Розгляд ключових педагогічних та психологічних підходів виявив їх значення для формування ефективного освітнього процесу. Особлива увага була приділена адаптації цих підходів до сучасних умов, де цифрові технології та онлайн-формати навчання відіграють дедалі більшу роль. Специфіка сучасної освіти вимагає гнучкості, індивідуалізації навчання та підвищення компетентності не лише студентів, а й викладачів, що актуалізує потребу у постійному оновленні педагогічних стратегій.

Аналіз досвіду онлайн-навчання у закладах вищої освіти підкреслив важливість диференційованого та компетентнісного підходів. Диференційований підхід, який дозволяє студентам обирати завдання та матеріали відповідно до своїх інтересів і рівня підготовки, сприяє більшій залученості та мотивації до навчання. Компетентнісний підхід, зосереджений на розвитку конкретних навичок та знань, необхідних для успішної професійної діяльності, вимагає системного підходу до організації освітнього процесу, що включає якісне планування, реалізацію та оцінювання.

Планування та реалізація онлайн-заняття з основ UX дизайну демонструють практичне застосування обговорених підходів. Активне використання диференційованого навчання, забезпечення доступності матеріалів у різних

форматах, а також компетентнісний підхід в оцінюванні студентів, підкріплене систематичним зворотним зв'язком, сприяло створенню ефективного та гнучкого інформаційно-освітнього середовища.

В умовах військового конфлікту в Україні та пов'язаних з ним викликів, особливо щодо аудиторного навчання через загрози безпеці та психологічні труднощі, виникає нагальна потреба в адаптації та переосмисленні освітнього процесу. Ця робота надає методичні рекомендації, що базуються на ретельному аналізі досвіду застосування психолого-педагогічних методів у контексті війни, акцентуючи на значенні інтеграції передових технологій, методів активного навчання, та індивідуалізації освітнього процесу для вирішення зазначених проблем.

Глибоке теоретичне розуміння психолого-педагогічних підходів та їх ефективна адаптація до умов дистанційного навчання стає ключовим аспектом у забезпеченні якості освіти в цей непростий час. Використання цих методик у вищих навчальних закладах, а також їх апробація на практичних заняттях, наприклад, з UX дизайну, продемонструвало значне підвищення залученості студентів, мотивації до навчання та розвитку професійних навичок. Отримані в ході роботи рекомендації можуть послужити основою для розробки та вдосконалення онлайн-освітніх програм і курсів, орієнтованих на задоволення потреб сучасного освітнього середовища.

Важливим аспектом є вимога до педагогів не тільки володіти найновішими технологічними засобами, а й ефективно застосовувати різноманітні педагогічні та психологічні стратегії для створення динамічного, адаптивного та включаючого навчального середовища. Ця робота підкреслює, що успішна реалізація сучасного освітнього процесу вимагає інтегрованого підходу, який поєднує в собі теоретичні основи, практичний досвід та інноваційні технології. Такий підхід дозволяє не тільки відповідати на актуальні виклики, а й сприяє формуванню міцної основи для майбутнього розвитку освітньої системи в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ігор Колодій. Управління освітнім процесом у закладі вищої освіти: навчальний посібник / Ігор Колодій. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. – 336 с.
2. Сікорський Петро, Колодій Ігор. Педагогічні закономірності і закони в середніх та вищих закладах освіти: монографія. – Львів, СПОЛОМ, 2022. – 150с.
3. Quirke, Mary & Mc Guckin, Conor & Mccarthy, Patricia. (2023). Adopting a UDL Attitude within Academia.
4. Ihor Kolodii; Mykola Tsoi, Volodymyr Rogozin, Serhiy Danylyuk, Halyna Zadilska, Svitlana Oborska. Pedagogical Technologies for Designing and Functioning an Integrated System of Specialists' Training Quality Control in Heis //AD ALTA Journal of Interdisc Iplinary Research. – 2023. Vol. 12, No. 2; – P. 29-33.
5. КОЛОДІЙ, Ігор Степанович. Теорія і методика організації освітнього процесів закладів вищої освіти: підручник / Ігор Колодій. –Львів, СПОЛОМ, 2023. – 320 с. – Бібліогр.: с. 311-318.
6. Ihor Kolodii; Olha Bilyakovska; Volodymyr Mironov; Ihor Baida; Bohdan Buriak. Quality Control of Educational Process in Higher Education Institutions: International Experience – Revista on line de Política e Gestão Educacional, Araraquara, v. 25, n. 3, p. 2493-2507, set./dez. 2021. URL: <https://doi.org/10.22633/rpge.v25i2.15887>
7. Ripai, Ahmad & Wibawa, Basuki & Idris, Asmaniar. (2018). Developing Learning Media of Cirebonese Language. American Journal of Educational Research. 6. 1301-1305. 10.12691/education-6-9-9.
8. Lederman D. Detailing Last Fall's Online Enrollment Surge [Електронний ресурс] / Doug Lederman // Inside Higher Ed. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.insidehighered.com/news/2021/09/16/new-data-offer-sense-how-covid-expanded-online-learning>.
9. Moldasan, K.. (2023). Competency-based approach to learning is a new trend in education. Journal of Educational Sciences. 76. 10.26577/JES.2023.v76.i3.013.

10. Scarparolo, Gemma & Subban, Pearl. (2023). Differentiation and Differentiated Instruction: A philosophy and pedagogical approach to inclusive teaching and responsive, effective instruction. Chapter 1 (Australia).

11. Peck D. Online Learning Statistics: The Ultimate List in 2024 [Електронний ресурс] / Devlin Peck // Devlin Peck. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.devlinpeck.com/content/online-learning-statistics>.

12. В Україні скасують заочну форму навчання у вишах [Електронний ресурс] // ОСВІТА.UA. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/consultations/90116/>.

13. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 432 с.

АНОТАЦІЯ

Науково-дослідна робота «Використання психолого-педагогічних підходів в організуванні онлайн-педагогічної взаємодії в умовах воєнного стану» присвячена проблемі підвищення якості та ефективності навчання здобувачів вищої освіти шляхом вдосконалення методики онлайн-взаємодії між викладачами та студентами.

Актуальність даного дослідження обумовлена зростаючою потребою у перегляді підходів до організації освітнього процесу в контексті дискусій серед педагогів та депутатів Верховної Ради України щодо скасування заочної форми навчання в закладах вищої освіти на користь дистанційного навчання та організації освітньої діяльності закладів вищої освіти в умовах воєнного стану. Це підкреслює важливість розробки ефективних форм та інноваційних методик навчання з метою підвищення якості освіти за допомогою онлайн-педагогічної взаємодії.

Створено модель онлайн-заняття з основ UX дизайну. Здійснено апробацію психолого-педагогічних підходів через онлайн-заняття з UX дизайну та запропоновано практичні рекомендації в контексті оптимізації педагогічної взаємодії в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти.